

George Novack:

Individens roll i historien

I tredje kapitlet av **Den förvisade profeten**, den sista delen av Isaac Deutschers Trotskijbiografi, behandlas "Revolutionären som historiker", och Deutscher diskuterar där på ett mycket instruktivt sätt personlighetens roll när det gäller att avgöra samhällshändelser. Problemet ställs utifrån Trotskijs bedömning av Lenins plats i den ryska revolutionen.

Deutscher hävdar att Trotskij pendlade mellan två oförenliga ståndpunkter. I sin **Ryska revolutionens historia**, i ett brev till Preobrazjenskij 1928, och i sin **Diary in Exile**, skrev Trotskij att Lenin var helt oundgänglig för oktoberrevolutionens seger. Den skulle aldrig lyckats utan honom. På andra ställen, i **Den förrådade revolutionen**, säger Deutscher, återvände Trotskij till den historiska materialismens ortodoxa inställning, nämligen att historien skapas av mer objektiva faktorer än ledarskapets kvaliteter. Återspeglar detta en vacklan från Trotskijs sida?

Förvisso lär marxismen att ingen individ, oavsett hur talangfull, viljestark eller strategiskt kunnig, kan ändra den historiska utvecklingens gång, utan den bestäms av omständigheter och krafter som står över individen. Därför, resonerar Deutscher, skulle revolutionen 1917 ha segrat med andra ledare, även om Lenin på grund av någon olycka hade försvunnit från scenen. Trotskij, eller en grupp andra bolsjevikledare, skulle ha tagit hans plats.

Deutscher tror att Trotskij hemfaller åt denna subjektivism - en subjektivism som gränsar till "personkult av Lenin" - därför att han under den politiska kampen mot Stalin hade ett psykologiskt behov att överdriva det personliga ledarskapets roll i syfte att uppväga Stalins envælde. Deutscher försöker rätta Trotskij genom att hänvisa till de tankar som uttrycks i Plechanovs klassiska skrift **Om personlighetens roll i historien**. Denna bok var en polemik mot narodnikernas sociologiska lära som upphöjde hjälten till en självständig skapare av historien och tonade ned massornas roll och andra objektiva faktorer i klasskampen. Plechanov gick emot tesen att en enda individ kunde tillfredsställa det kollektiva kravet på ett ledarskap, och påpekade att den person som burits fram till den yttersta makten hindrar andra personer som skulle kunna genomföra samma uppgifter men på ett annat sätt. När man glömmer bort att det finns olika kandidater skapas illusionen att det finns en ensam oersättlig person. Om de objektiva förutsättningarna är mogna och de historiska kraven tillräckligt starka kan flera olika individer fylla ledarens funktion.

Exemplen Kina och Jugoslavien, skriver Deutscher, visar hur revolutioner kan utnyttja män av mindre kaliber än Lenin eller Trotskij för att gripa makten. Klasskampen kan använda vilket tillgängligt mänskligt material som helst för att fullgöra sina uppgifter. Detta tema har en innebörd som går utöver Trotskijs bedömning av Lenins betydelse för den ryska revolutionen eller Deutschers kritik av Trotskijs påstådda inkonsekvens i frågan. De objektiva och subjektiva faktorernas växelverkan i den historiska processen är en av samhällsvetenskapens viktigaste problem. Det är dessutom en nyckel till revolutionärt arbete i vår tid.

Objektivt och subjektivt

Som Deutscher betonar säger den historiska materialismen att det främst är objektiva faktorer som produktivkrafter och klassförhållanden som formar historien. Men fullt så enkelt är det inte.

För det första är de olika samhällsfenomenen bara relativt objektiva eller subjektiva. Deras ställning varierar i olika sammanhang. Om den omgivande världen är objektiv för den nation som är en del av den, så är nationen i sin tur objektiv för de klasser som utgör dess samhällsstruktur. Den härskande klassen är objektiv för arbetarklassen. Partiet är subjektivt för den klass vars intressen det

företräder, medan grupper, tendenser, fraktioner och kombinationer av dem är subjektiva för den rörelse eller det parti som de ingår i. Slutligen har individen en subjektiv ställning i förhållande till alla dessa faktorer, även om han har en objektiv existens till andra individer.

För det andra utvecklas olika faktorer i en historisk process inte på ett rätlinjigt och samtidigt sätt och inte heller kan de det. Vissa mognar före de andra medan vissa inte utvecklas fullständigt och tillräckligt i det avgörande ögonblicket eller för den delen någonsin. Att *alla* olika faktorer som är nödvändiga för att en historisk process skall leda till ett visst resultat sammanstrålar, är en sällsynt eller "slumpmässig" händelse som är nödvändig bara i det långa loppet.

Det kollektiva och individuella ledarskapet förkroppsligar historiens medvetna element. En individs inflytande på händelseutvecklingen kan sträcka sig från försumbart till fullständigt. Hur effektiv hans handlingar är beror på de historiska förhållandenas utvecklingsnivå, samhällskrafternas inbördes förhållanden, och den aktuella personens band till dem i ett givet ögonblick. Under långa perioder kan inte ens den viljestarkaste revolutionär göra något åt händelseutvecklingen, eller i någon större utsträckning ändra dess riktning. Å andra sidan finns det, som Shakespeare säger, "stunder i människans liv som, utnyttjade i rätt ögonblick, leder till välstånd".

Vanligtvis äger individens handlingar rum någonstans mitt emellan dessa två ytterligheter. Det som personer gör - eller inte gör - påverkar i viss mån den hastighet med vilken utvecklingen går, och vilka specifika drag den får.

Frågan är var och när en individ kan utöva störst inflytande och bli den avgörande faktorn för hur en strid avlöper. Det kan endast ske när individen ingriper vid kulmen på en lång utveckling när alla andra mer objektiva faktorer har gjort sig gällande. De bereder vägen för den avgörande roll individen kan spela och tillhandahåller medlen för att genomföra de syften och program som hans eller hennes rörelse står för.

En person som hjälper till att inleda en ny utvecklingsprocess på något område, är den sista länken i en rad händelser. Vi känner alla till halmstrått som knäcker kamelens rygg, eller droppen som får bägaren att rinna över. Den individ som får denna roll är en katalysator som förvandlar kvantitet till kvalitet under den process där det nya undantränger det gamla. Men för att få ett så avgörande inflytande måste individen ingripa vid en kritisk vändpunkt. Valet av tidpunkt, som inte alltid görs medvetet, gör det möjligt för honom att bli den slutliga orsaken i den kedja av villkor som avgör utgången.

Den motsägelse som Deutscher finner mellan Trotskijs påpekanden att Lenin var oundgänglig för oktoberrevolutionens seger och det faktum att historiens objektiva lagar är mäktigare än förgrundsgestaltarnas särskilda kännetecken har sin förklaring i skillnaden mellan historien på kort och på lång sikt. Sannolikhetsläran gäller för människans historia såväl som för naturen. Om de krafter som står för samhällsutvecklingens objektiva behov får tillräckligt många chanser så kommer de att bryta ned alla hinder och visa sig starkare än det gamla samhällets försvar. Men det är inte nödvändigtvis sant i varje skede eller varje ögonblick längs vägen. Då kan ledarskapets kvaliteter avgöra vilket av de olika alternativen som förverkligas.

Den medvetna faktorn har en kvalitativt annorlunda innebörd under en hel historisk epok jämfört med i ett speciellt skede eller ögonblick i denna epok. När fientliga samhällskrafter kämpar om makten i världsskala tenderar sådana gynnsamma eller ogynnsamma omständigheter som ledningens karaktär att ta ut varandra. De bakomliggande historiska behoven gör sig gällande i och genom den totala kampen, och de överskuggar de mer ytliga och tillfälliga drag som kan avgöra utgången av en särskild drabbning. Dessutom gagnas en uppåtstigande klass i det långa loppet mer än sin motståndare av tillfälligheter i utvecklingen, eftersom den nedåtstigande klassen har färre och färre reservkrafter att motstå små variationer i styrkeförhållandena. Den enes samlade tillgångar

ökar medan den andres minskar.

Tidpunktens betydelse

Tidsfaktorn är ett annat överskuggande element i kampen mellan två samhällskrafter. Det ovissa skede där händelserna kan utvecklas åt båda håll varar inte länge. Krisen i de samhälleliga förhållandena måste snabbt lösas på det ena eller andra sättet. I detta ögonblick kan dominerande personers, grupper, partiers och massornas aktivitet eller passivitet vara tungan på vågen åt ena eller andra hållet. Individerna kan bli den historiska processens yttersta faktor först när alla andra krafter tillfälligt tar ut varandra. Då kan den extra tyngden falla utslaget.

Nästan vem som helst kan påminna sig tillfällena då hans eller hennes eller någon annans ingripande var avgörande för att lösa en osäker situation. Det som händer i livets små tilldragelser gäller även under stora skeenden. Precis som ordförandens röst kan fälla utslaget när styrkorna i en diskussion är jämnt fördelade, så visar sig stora personligheters framstående kvaliteter när historien når en återvändsgränd. Deras beslut eller beslutsamhet bryter dödläget och driver händelserna längs en särskild linje.

Detta gäller kontrarevolutionära såväl som revolutionära strömningar. Hitler var viktig därför att han ledde Tyskland in i fascism och krig. Men han ledde inte Tyskland eller världen till en ny historisk ådra. Han hjälpte bara till att skriva ytterligare ett fruktansvärt kapitel i kapitalismens dödsstrid.

Lenins odödliga bidrag var att han öppnade vägen för en helt ny utveckling av Rysslands och världens historia, och dirigerade om den från kapitalismens återvändsgränd till socialismens första steg.

Detta för oss tillbaka till det speciella problem som Deutscher diskuterar. Han ifrågasätter inte det faktum att Lenin, under utvecklingen av 1917 års revolution, var den slutgiltiga orsaken till oktoberrevolutionens seger. Skillnaden mellan Deutscher och Trotskij gäller de historiska möjligheternas osäkra område. Kunde en annan revolutionär som Trotskij eller en kombination av dem ha trätt i Lenins ställe?

Trotskij säger kategoriskt nej. Deutscher invänder att om ingen annan kunde ha utfört samma jobb som ledare, måste man överge den historiska materialismens ståndpunkt att händelser avgörs av lagar. Antingen avgör objektiva eller subjektiva faktorer, man måste välja mellan dem.

Enligt min uppfattning intar Deutscher här en alltför begränsad och ensidig ståndpunkt om den historiska determinismen, medan Trotskij använde en mer flexibel och mångsidig tolkning som grundades på de ömsesidigt motsatta klassernas inbördes förhållanden. Han prövade sin uppfattning, först i praktiken och sedan i teorin, under den ryska revolutionens på varandra följande stadier, där den medvetna faktorns betydelse framstod med anmärkningsvärd klarhet.

Typen av ledarskap skiljde sig avsevärt mellan de två revolutionerna. Februarirevolutionen var oplanerad och leddes inte uppifrån. Trotskij påpekar i **Ryska revolutionens historia**, i kapitlet "Vem ledde februariupproret?", att det leddes av "medvetna och härdade arbetare som till största delen skolats av Lenins parti." I egenskap av den som skolade och organiserade dessa arbetare, var Lenins så tillvida nödvändig för februariupproret, trots att han inte personligen fanns på plats.

Mellan februari och oktober blev han allt viktigare genom sina bestämda och framsynta ställningstaganden vid en rad avgörande tidpunkter, alltifrån omorienteringen av de bolsjevikiska kadreerna i april till kulmen med insisterandet på upproret i oktober. Enligt Trotskij kunde ingen annan ha spelat Lenins roll. Inte bara på grund av hans personliga talanger, utan främst därför att han hade en extraordinär ställning i bolsjevikpartiet, vilket till stor del var hans skapelse.

Frågan om den ryska revolutionens ledarskap hade två sidor. Medan bolsjevikerna ledde arbetarna och bönderna till seger, ledde Lenin bolsjevikpartiet. Hans avgörande roll härstammade ur det faktum att han *ledde revolutionens ledare*.

Trotskij visste bättre än någon annan hur Lenin kunde behärska partiets högsta ledare såväl som dess gräsrotter. Hans auktoritet var till stor hjälp mellan april och oktober när det gällde att få de rätta förslagen antagna trots andra bolsjevikledares motstånd. Denna samlade prestige hade ingen annan, inklusive Trotskij, som hade en annan historia och andra relationer i organisationen. Detta var den objektiva grunden till hans uppfattning att oktoberrevolutionen högst sannolikt inte skulle ägt rum om "inte Lenins funnits där och i ledningen".

Förvisso kan man, som Deutscher anmärker och Trotskij själv erkände, inte vara helt kategorisk i denna fråga. Men Trotskijs slutsats, i samtliga skrifter efter oktober och före Stalins makttillträde, grundades inte i ett beklagligt hemfall åt subjektivism. Den hade sin grund i en tillämpning av den marxistiska dialektiken på fakta som han själv bevittnade och analyserade. Om han hade fel, så beror det inte på någon principiell eller metodologisk avvikelse som föranleds av omedvetna politisk-psykologiska motiv, vilket Deutscher tror, utan är i så fall resultatet av en missbedömning av fakta.

"Historiens hjältar"

Sidney Hook har blandat sig i denna diskussion utifrån motsatt vinkel. I en recension av **Den förvisade profeten**, i *New Leader* från 11 maj 1964, angriper han Deutschers kritik av Trotskijs subjektivism utifrån egna syften. Istället för att fördöma Trotskij gratulerar han honom till att ha förkastat den dialektiska materialismens dogmer och istället tillskriver "den viktigaste samhälleliga händelsen i mänsklighetens historia" till den rent personliga och slumpartade omständigheten att Lenin befann sig i Ryssland. Enligt honom var oktoberrevolutionen ett tillfälligt resultat av en persons arbete. Hook upprepar en uppfattning han uttryckt i boken **Hjälten i historien**, vilken Deutscher citerar, nämligen att oktoberrevolutionen "inte så mycket var ett resultat av Rysslands hela tidigare historia som resultatet av en av historiens mest händelseskapande personer".

Medan Deutscher i den marxistiska ortodoxins namn lutar åt att göra de objektiva faktorerna praktiskt taget självtillräckliga, och på detta sätt underskattar Lenins avgörande betydelse, så ogiltigförklarar Hook nästan helt de andra förutsättningarna genom att göra segern i oktober helt avhängig en enda individ. Hans synsätt når inte ens upp i nivå med de mest upplysta liberalernas, som åtminstone jämför objektiva faktorer med stora personligheters tankar och ingripanden.

För att få Trotskij att bli en lika ytlig pragmatiker som Hook själv tvingas han förfälska Trotskijs uppfattningar. **Ryska revolutionens historia** ägnas uttryckligen åt att visa att *den ryska revolutionens nödvändighet och speciella resultat* var en konsekvens av världskapitalismens hela tidigare utveckling, Rysslands efterblivenhet tillsammans med dess koncentrerade industriföretag och utvecklade arbetarklass, det första världskrigets påfrestningar på det förfallna tsaristiska enväldet, borgarklassens svaghet, de småborgerliga partiernas misslyckande samt Lenins och bolsjevikernas djärva visioner.

Genom att skildra och analysera de inbördes sambanden mellan händelserna från februari till höjdpunkten i oktober skisserar Trotskij hur denna determinism fungerar i levande livet. Revolutionens olika skeden utvecklades inte av en slump. De uppstod den ena efter den andra med obeveklig lagbundenhet i en orsaksmässigt betingad kedja. Syftet med hans teoretiska arbete var att i den faktiska processen återfinna effekterna av de objektiva nödvändigheter som fick sitt uttryck i klasskampens lagar sådana de tillämpats på en efterbliven stormakt under nittonhundratalets förhållanden. I sin omtalade teori om den permanenta revolutionen hade han redan förutsett och formulerat dessa lagar.

Trotskij betraktade bolsjevikpartiet som en del i denna historiska nödvändighet och Lenin som den mest medvetne representanten för och skickligaste utövaren av den marxistiska politiska vetenskapen som hade sin grund i dessa lagar. Det var ingen slump att Lenin kunde spela den roll han gjorde. Han var ingen tillfällig uppkomling. "Lenin var inget tillfälligt element i den historiska utvecklingen utan en produkt av Rysslands hela tidigare utveckling." Under många år hade han förberett sig själv och sitt parti för uppgiften att leda den kommande revolutionen till seger.

Det fanns inget förutbestämt i de villkor som krävdes för oktoberrevolutionens seger, och som sträckte sig från Rysslands historia till Lenins politiska förutseende och insikter. Att båda behövdes bevisades i praktiken. Och den faktiska händelseutvecklingen bestämdes av en samverkan mellan många tillfälliga omständigheter som gynnade eller missgynnade båda sidor.

Det var till exempel en lycklig tillfällighet att den tyska generalstaben utifrån egna motiv lät Lenin resa från sin landsflykt i Schweiz tillbaka till Ryssland via Tyskland i tid för att leda bolsjevikpartiet i ny riktning. Det var en historisk slump att Lenin levde och var aktiv under de avgörande månaderna. Det kunde varit annorlunda och Lenin ansåg det högst sannolikt att han kunde bli mördad. Om vi skall tro Trotskij skulle den socialistiska utgången 1917 i så fall inte ha ägt rum.

Och då skulle nittonhundratalets historia, som idag vore otänkbar utan den ryska revolutionen med alla dess följder, ha varit helt annorlunda - inte i stora drag, men definitivt vad gäller den speciella väg som den okuvliga kampen mellan den socialistiska revolutionen och dess kapitalistiska motståndare skulle ha tagit.

Det finns inget omarxistiskt, vilket Deutscher verkar tro, i att medge detta. Att knyta samman "mänsklighetens levnadsvillkor under detta århundrade" med Lenins arbete 1917 är inte subjektivism, det är fakta. Och vice versa, om Lenin inte funnits kunde mycket väl den marginal av villkor som krävdes för seger ha försvunnit, och då skulle världsrevolutionens följande utveckling ha blivit en helt annan.

Som tur är för det ryska folket och hela mänskligheten, *sammanföll 1917 slumpen och nödvändigheten*, och förde arbetarnas och böndernas kamp till ett lyckligt slut. Under de följande decennierna har detta inte alltid varit fallet.

Genom att koncentrera intresset till Ryssland försvagar Deutscher sitt resonemang betydligt. Lenins och hans partis roll framstår än klarare i ljuset av de nederlag som arbetarklassen i Europa och Asien led under trettio- och fyrtiotalen, nederlag som hade sin grund i avsaknaden av ett kollektivt och individuellt ledarskap av bolsjevikisk och leninistisk kaliber. Segern i oktober och nederlagen därefter övertygade den en gång tvivlande Trotskij om ledarskapets avgörande roll i en objektivt revolutionär situation. Dessa erfarenheter fick honom att dra den allmänna slutsats som var en av grundvalarna i Fjärde Internationalens grundningsprogram från 1938: "Mänsklighetens historiska kris reduceras till det revolutionära ledarskapets kris." Det var därför han ägnade de sista åren av sitt liv åt att försöka samla ett sådant ledarskap under Fjärde Internationalens fana.

Deutschers och Trotskijs olika bedömning av Lenins roll i den ryska revolutionen har ett direkt samband med deras olika uppfattningar om Trotskijs roll under perioden efter Lenin. Deutscher betraktar Trotskijs påstående, att grundandet av Fjärde Internationalen var "det viktigaste arbetet i mitt liv - viktigare än 1917, viktigare än inbördeskriget, eller något annat..." som en avvikelse. Han tycker att den energi han ägnade åt de trotskistiska grupperna till största delen var bortkastad, eftersom de objektiva förhållandena inte var lämpliga för att bygga en ny International. Enligt hans uppfattning skulle Trotskij varit klokare om han fortsatt som uttolkare av händelser istället för att försöka ändra deras inriktning med hjälp av en konkurrerande revolutionär världsorganisation.

J.B. Stuart har i *World Outlook* från 17 och 24 april 1964 besvarat Deutschers kritik av Trotskijs bristande realism vad gäller Fjärde Internationalen, och det finns ingen anledning att upprepa hans

argument. Vi är här framförallt intresserade av den verkliga orsaken till Trotskij's ställningstaganden.

Deutscher hävdar att Trotskij missbedömde Lenins betydelse för den ryska revolutionens seger och sin egen roll under reaktionsperioden efter Lenins död av psykologiska skäl som gick rakt emot den marxistiska objektiviteten. Enligt vår uppfattning härledde i själva verket Trotskij sin ståndpunkt i båda dessa frågor från sin syn på de krav revolutionen ställer i vår tid. Han menade att alla viktiga villkor för störtandet av kapitalismen hade mognat. Det som saknades för att det skulle uppstå fler oktoberrevolutioner var ett ledarskap av den typ som Lenin och bolsjevikerna tillhandahöll 1917. För att hindra de inkompetenta och förrädiska byråkrater som ledde arbetarrörelsen från att störta fler revolutionära möjligheter i fördärvet måste man skapa sådana kadrer. Det var alltså snarare världspolitiska behov än individuella psykologiska behov som låg bakom hans slutsatser.

Subjektet och situationen

Det är riktigt som Deutscher påpekar att revolutionen grep makten i Jugoslavien och Kina med hjälp av ledarskap som hade tränats i den stalinistiska skolan, som inte lever upp till den leninistiska bolsjevismens krav. Fjärde Internationalens återföreningskongress 1963 tog denna utveckling ad notam i sin resolution *Världsrevolutionens dynamik idag*: "Fiendens svaghet i de underutvecklade länderna har öppnat möjligheten att gripa makten även med trubbiga instrument."

Men dokumentet skyndar sig att tillägga: "Fiendens styrka i de imperialistiska länderna kräver ett verktyg av mycket större perfektion." Idag lika mycket som på Lenins och Trotskij's tid är uppbygget av nya revolutionära masspartier och deras enande i en ny internationell organisation den strategiska huvuduppgiften för att kunna gripa makten i de kapitalistiska fästena liksom för att kunna utöva makten i de degenererade eller deformerade arbetarstaterna.

Denna dialektiska förening av objektiva och subjektiva faktorer i genomförandet av revolutionen har både exemplifierats och förklarats av Fidel Castro och hans nära medarbetare. Om en historisk händelse kan anses vara en mans verk, så var - och är - den kubanska revolutionen en sådan. Castro är i sanning dess "lider maximo" (främste ledare).

Castro har, främst i sitt tal om marxismen-leninismen 21 december 1961, förklarat att 26 juli-rörelsens grundare inte väntade på att alla de objektiva villkor som krävdes för revolutionens seger skulle uppstå spontant. Med hjälp av kamp började de medvetet skapa de revolutionära förutsättningar som saknades. Deras gerillakrig ledde verkligen till de moraliska, psykologiska, politiska förändringar som krävdes för att störta Batistas tyranni.

Att en liten grupp medvetna revolutionära kämpar på Kuba kunde förändra styrkeförhållandena till den progressiva sidans förmån visar på ett dramatiskt sätt hur avgörande den subjektiva faktorn kan vara i skapandet av historien. Ändå skulle Castros avsikter ha gått om intet och hans kämpar ha varit maktlösa utan det svar de fick, först från bönderna i bergen och sedan från massorna i städerna och på landsbygden.

Händelser 100 mil från Kuba har framhävt den dubbla aspekten på individens betydelse i formandet av historien. Mordet på Kennedy i november 1963 avbröt inte på något allvarligt sätt någon av USA-regeringens operationer och ändrade inte heller dess inriktning hemma eller utomlands. Efter att ha tillträtt sitt ämbete drev Johnson i huvudsak samma politik som sin företrädare om än med Texasprägel snarare än Harvardaccent. Det brådstörtade avlägsnandet av en ytterst populär och mäktig person visade sig således vara utan konsekvenser jämfört med det kapitalistiska styrets automatism. Pro-kapitalistiska personer kommer och går. Systemet består.

Samtidigt kontrollerar innehavaren av USA:s högsta ämbete en större militärmakt än någon

annan person i mänsklighetens historia. 4 juli 1964 skröt Johnson med att nationens styrka "är större än samtliga nationers samlade makt i världshistorien."

Presidenten kan släppa lös tillräckligt med kärnvapenrobotar för att förgöra hela mänskligheten. Vem kan ifrågasätta individens överväldigande betydelse när en mans beslut kan sätta punkt för mänsklighetens historia på denna planet. Kennedy stod öga mot öga med denna möjlighet under Kuba-krisens dagar 1962.

Förvisso är mannen i Vita huset ingen isolerad individ. Han är USA:s högste styresman, överbefälhavare för dess väpnade styrkor, och än viktigare ombud för de profitörer som styr ekonomin och regeringen. Hans personliga roll är i stort sett i överensstämmelse med monopolens objektiva behov, och till syvende och sist bestämmer den härskande klassens grundläggande intressen hans politiska ledning.

Men hans representativa funktion upphäver inte det faktum att han ensam har i uppdrag att ta det slutgiltiga beslutet och kan ge ordern att trycka på knappen.

De personliga besluten är den sociala determinismens yttersta uttryck, den sista länken i orsakskedjan. Den sociala determinism som verkar i världen idag är splittrad i två oförenliga riktningar, vilka härstammar ur två motsatta klasser. Den ena behärskas av de kapitalistiska krigshetsarna, vars företrädare i USA har sagt att de inte kommer att avhända sig möjligheten att använda kärnvapen om det skulle behövas. Den andra utgörs av massorna i USA och resten av världen, som fruktar dessa framtidsutsikter och har allt att förlora om det skulle hända.

Vilken av dessa motstridiga trender kommer att segra? Mänsklighetens öde avgörs av detta beslut. För att driva bort och avvärja kärnvapengalningarna i Washington måste vi bygga en revolutionär rörelse av enorma dimensioner och beslutsamhet. Ingen enstaka person kan stoppa dem. Men för att segra i denna kamp på liv och död för världsfred och mot kärnvapenförintelse krävs det individers initiativ och hängivenhet, och även om de kanske inte har Lenins, Trotskijs eller Castros utomordentliga ledaregenskaper, kan de handla i deras anda.

(Översättning: Göran Källquist. Smärre korrigeringar sept -06 och mars -10, GK.)